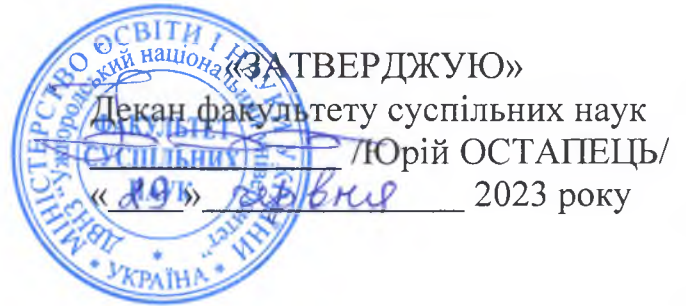

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітня програма	Початкова освіта
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів - 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	2	2
	Лекції:	
	30 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	30 год.	8 год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	60 год.	102 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Полікультурна освіта» є: формування полікультурної компетентної особистості, здатну до життя в плюралістичному суспільстві, яка толерантно ставиться до представників різних культур, націй, етнічних груп і меншин, релігійних конфесій, людей з обмеженими можливостями.

Розкрити закономірності розвитку полікультурної освіти, основні поняття полікультурної освіти, проаналізувати походження та становлення полікультурної освіти, особливості процесу формування і відродження дисципліни в умовах незалежної України.

Адже, професійна діяльність вимагає від фахівців вмінь вирішувати принципово нові завдання, у тій чи іншій формі проводити дослідження і творчо використовувати досягнення науки та вдосконалювати свою кваліфікацію. Зміст дисципліни сприяє посиленню методологічної спрямованості навчального процесу у ВНЗ, формуванню наукового світогляду у бакалаврів, що є однією з умов підвищення якості їх підготовки. Це істотно наближує дисципліну до практичної сторони навчального і наукового процесу.

Предметом вивчення дисципліни є вивчення теоретичних та практичних основ проблеми полікультурної освіти, розвиток творчого мислення, дослідницьких навичок, наукової інтуїції, творчий підхід до сприйняття знань.

Завдання курсу:

- проаналізувати закономірності розвитку полікультурної освіти як складової загальної освіти;
- розкрити роль полікультурної освіти в подальшому розвитку наукової педагогічної теорії і практики, що є надійним орієнтиром у створенні виховної системи, адекватної потребам українського державотворення й формування високоосвічених, духовно багатих і морально стійких особистостей, гідних громадян демократичної європейської держави;
- навчити студентів вивчати і усвідомлювати виховний досвід народів світу для підвищення рівня духовності майбутніх вчителів і вихователів, відродження вітчизняних традицій у системі виховання, закономірності розвитку полікультурної освіти;
- навчити студентів вивчати і усвідомлювати вітчизняний виховний досвід для підвищення рівня духовності майбутніх вчителів і вихователів, відродження вітчизняних традицій у системі виховання;
- виховати у майбутніх педагогічних працівників міжкультурну толерантність.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на *засвоєнні знань* із таких питань: історія розвитку полікультурної освіти, її структура, складові полікультурної освіти, основні принципи і засоби, методи виховання та самовиховання, становлення системи освіти в Україні, специфіки професійно-педагогічної діяльності педагога національної школи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної,

громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з батьками, іншими учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових, індивідуальних та етнічних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації, узагальнення та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та реалізувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

СК-13. Здатність працювати в полікультурному середовищі.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Полікультурна освіта**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1 Історія та культура України

ОК 17 Загальна психологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Полікультурна освіта**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, батьками, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти	ПРН 1
Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.	ПРН 2
Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.	ПРН 4
Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми	ПРН 6
Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	ПРН 8
Планувати та організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.	ПРН 9
Організувати освітній простір з дотриманням принципів універсального	ПРН 13

дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу	
Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм девіантної поведінки, дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.	ПРН 15
Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.	ПРН 16
Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі	ПРН 17

Очікуванні результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «Полікультурна освіта»:

Очікуванні результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати витоки Полікультурної освіти і історію її розвитку, провідні ідеї європейської педагогічної думки, усвідомлювати умови та шляхи розбудови національної системи освіти й виховання в полікультурному суспільстві України, що впливає на формування світогляду майбутніх фахівців. Використовувати набуті знання для організації конструктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу, носіями різної культури, поважаючи права людини та суспільні цінності, формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	ПРН 1
Розвивати у студентів пізнавальний інтерес до Полікультурної освіти, до вивчення та осмислення досвіду зарубіжних країн, формувати навички використання знань в конкретних умовах педагогічної ситуації та створення проєктів в умовах початкової школи.	ПРН 2
Знати спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах та застосовувати ці знання в освітньому процесі. Знати соціально-політичні і культурні детермінанти розвитку полікультурної освіти в Україні.	ПРН 4
Знати інтегрувати та використовувати предметні знання з Полікультурної освіти в освітні галузі Державного стандарту початкової освіти та трансформувати їх у різні форми навчання та виховання.	ПРН 6
Вміти організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовуючи досвід полікультурної освіти зарубіжних країн та вітчизняний.	ПРН 8
Вміти планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять використовуючи досвід полікультурної освіти зарубіжних країн та вітчизняний.	ПРН 9
Вміти організовувати освітній простір з дотриманням принципів полікультурності, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вподобань, інтересів і потреб, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.	ПРН 13
Підбирати і моделювати педагогічні ситуації які засвідчують полікультурну спрямованість освітнього процесу.	ПРН 15

Вміти використовувати основні техніки спілкування, форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи.	ПРН 16
Дослідити організаційно-педагогічні аспекти впровадження елементів полікультурної освіти в ЗЗСО І ст. Визначати можливості та умови використання позитивного досвіду полікультурної освіти в практику.	ПРН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен
- тестування
- проекти
- реферати
- есе
- презентація виконаних завдань

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- усна відповідь
- доповнення відповіді
- експрес-опитування
- самостійна робота
- тестування
- індивідуальне завдання (в т.ч. реферат)
- модульне тестування

Проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формах.

Форми модульного контролю: передбачає варіанти завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань.

Протягом семестру студенти вивчають два змістових модулі з дисципліни. Після виконання кожного змістового модуля здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції, або не в повному обсязі виконали програму практичних занять, до поточного модульного контролю не допускаються. Вони мають право на відпрацювання пропущених занять.

Форми підсумкового семестрового контролю – іспит, який проводиться в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

- Тема 1. Вступ. Поняття про полікультурну освіту
 Тема 2. Історія розвитку полікультурної освіти
 Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів
 Тема 4. Полікультурне суспільство в епоху глобалізації
 Тема 5. Виховання толерантності в молодого покоління
 Тема 6. Полікультурна компетентність педагога
 Тема 7. Українська національна ідея в науково-педагогічному та полікультурному контексті

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
6	6	6	6	6	6	6	8		

- Тема 8. Полікультурні ідеї в родинному (сімейному) вихованні
 Тема 9. Релігійне наповнення полікультурних ідей. Поліконфесійність сучасного світу.
 Тема 10. Формування полікультурної картини світу в особистості
 Тема 11. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти
 Тема 12. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога
 Тема 13. Формування полікультурної компетенції майбутніх спеціалістів
 Тема 14. Політика крос-культурної освіти Європейського Союзу.
 Тема 15. Мультикультурна освіта США, Канади та Австралії.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Види діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	20	7	20
Презентації	1	5	1	5
Реферат	1	5	1	5
Активність під час занять		3		3
Есе	1	5	1	5
Доповнення відповіді		2		2
Експрес-опитування	3	5	3	5
Самостійна робота	1	5	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань.

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Модульна робота 1 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Модульна робота 2 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

У наведеній нижче таблиці вказано критерії за якими визначається рівень навчальних досягнень здобувача освіти та відповідні відсотки за виконану роботу. Слід вважати, що знання, уміння та навички бакалавра відповідають певному рівню навчальних досягнень, якщо вони відповідають критерію, вказаному для цього рівням, та критеріям для всіх попередніх рівнів.

Рівні навчальних досягнень	Відсотки	Критерії оцінювання навчальних досягнень
F	0-35%	Здобувач освіти: дає неправильні відповіді на всі запитання передбачені програмовим матеріалом, у наведені прикладів і не може їх виправити, не знайомий з основною літературою; не розуміє сутності основних категорій, не дає правильної відповіді на додатково поставлені запитання.
FХ	35-59%	Здобувач освіти: розпізнає окремі об'єкти, явища і факти предметної та може фрагментарно відтворити знання про них; має фрагментарні знання незначного загального обсягу (менше половини навчального матеріалу) за відсутності сформованих умінь та навичок.

E	60-63 %	Здобувач освіти: пояснює основні поняття навчального матеріалу, може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу; вже за зразком виконати основне навчальне завдання.
D	64-73 %	Здобувач освіти: вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, може пояснити основні методи контролю навчальних досягнень, що використовуються та наводити власні приклади на підтвердження деяких тверджень; вміє виконувати навчальні завдання передбачені програмою.
C	74-81 %	Здобувач освіти: добре володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці самостійно знаходить і виправляє допущені помилки; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання.
B	82-89 %	Здобувач освіти: вміє систематизувати і узагальнювати отримані відомості, володіє міцними знаннями, самостійно визначає проміжні етапи власної навчальної діяльності, аналізує нові факти, явища; вже самостійно знаходить додаткові відомості та використовує їх для реалізації поставлених перед ним навчальних завдань, судження його логічні і достатньо обґрунтовані, має сформовані навички використання методів навчання і виховання.
A	90-100 %	Здобувач освіти: має стійкі системні знання та творчо їх використовує у процесі навчальної діяльності, вміє планувати особисту навчальну діяльність, оцінювати результати власної практичної роботи; вміє самостійно знаходити джерела різноманітних відомостей і використовувати їх відповідно до мети і завдань власної пізнавальної діяльності, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях, вміє виконувати завдання, не передбачені в навчальній програмі, має стійкі навички використання методів контролю навчальних досягнень вільно опановує та використовує сучасні методи навчання і виховання, а також інформаційно-комунікаційні технології для поповнення власних знань та розв'язування професійно орієнтованих завдань.

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «**Полікультурна освіта**» є іспит, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати екзамен з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів, зобов'язаний складати іспиту з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальні основи полікультурної освіти.

Тема 1. Вступ. Поняття про полікультурну освіту.

Вступ. Поняття про полікультурну освіту. Загальні основи полікультурної освіти. Зміст термінів та понять: полікультурна педагогіка, полікультурна освіта, полікультурне виховання; полікультурне середовище; полікультурність; полікультурна компетентність; міжетнічна взаємодія.

Зміст та структура полікультурної освіти. Основні принципи полікультурної освіти.

Полікультурна освіта як складова загальної освіти. Зв'язки полікультурної освіти з педагогікою, філософією, історією, соціологією, культурологією, етнологією, мовознавством та іншими науками.

Тема 2. Історія розвитку полікультурної освіти в зарубіжних країнах та Україні.

Основні концепції розвитку полікультурної освіти в світі та в Україні в кінці XIX - початку XX ст. Основні напрями розвитку сучасної полікультурної освіти.

Історія розвитку полікультурної освіти.

Основні поняття теми: полікультурна педагогіка, полікультурна освіта, полікультурне виховання; полікультурне середовище; полікультурність; полікультурна компетентність; міжетнічна взаємодія.

Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.

Глобалізаційні процеси в сучасному світі. Крос-культура.

Основні поняття теми: глобалізаційні процеси у світі, крос-культура.

Тема 4. Полікультурне суспільство в епоху глобалізації.

Полікультурна освіта в суспільстві в епоху глобалізації, модернізації та інформатизації. Основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості. Білінгвальне навчання.

Основні поняття теми: полікультурне суспільство, полікультурна картина світу, міжкультурні комунікації, полікультурна свідомість, білінгвальне навчання.

Тема 5. Виховання толерантності в молодого покоління.

Семантика і природа толерантності. Основні види толерантності. Міжкультурна толерантність. Толерантність як ставлення. Політкоректність.

Основні поняття теми: толерантність, інтолерантність, ставлення, терпимість і нетерпимість, політкоректність.

Тема 6. Полікультурна компетентність педагога.

Науковий аналіз категорій «компетенція» та «компетентність». Рівень професіоналізму педагога. Полікультурна компетентність майбутнього педагога.

Тема 7. Українська національна ідея в науково-педагогічному та полікультурному контексті.

Полікультурна освіта про національне та міжнаціональне. Сучасний розвиток етносів в Україні. Етноідентифікація особи. Національно-культурна ідентичність особистості. Україна: потенціал ідентичності. України і Європа : діалог культур.

Мораль і духовність в полікультурній освіті. Основні принципи морального кодексу народів різних національностей. Місце українського народу серед народів світу (компаративістичний аналіз).

Основні поняття теми: українська національна ідея, характер українця, виховний ідеал, мораль, духовність, моральний кодекс народу, менталітет народу, етнос, етнічність, етноідентифікація особи, національно-культурна ідентичність особистості, мультикультурна освіта, міжкультурна освіта.

Змістовий модуль II. Національно-культурна ідентичність особистості, її роль у формуванні полікультурної картини світу.

Тема 8. Полікультурні ідеї в родинному (сімейному) вихованні.

Історичні відомості про полікультурну сім'ю. Сімейна обрядовість, її основні види. Родинні виховні традиції. Полікультурна освіта батьків. Виховання дітей у полікультурній сім'ї. Народний ідеал сім'ї. Полікультурна родина в Закарпатті.

Народне дитинознавство, його суть і основні компоненти. Сімейні звичаї і обряди. Народна характеристика дітей.

Етнічна специфіка і етапи формування полікультурних сімейних відносин. Сім'я та шлюбно-родинні стосунки в різних етнічних культурах. Національна та світова культура про розвиток особистості.

Основні поняття теми: полікультурна сім'я, сімейна обрядовість, родина, батьки, дитинознавство, полікультурне виховання дітей в сім'ї, культура міжнаціонального спілкування.

Тема 9. Релігійне наповнення полікультурних ідей. Поліконфесійність сучасного світу.

Релігія як різновид культури. Релігійне наповнення змісту полікультурної освіти. Поліконфесійність сучасного світу. Релігія як механізм захисту ідентичності.

Основні поняття теми: релігія, віросповідання, поліконфесійність.

Тема 10. Формування полікультурної картини світу особистості.

Формування полікультурної картини світу особистості.

Основні поняття теми: полікультурна картина світу особистості.

Тема 11. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти.

Культура як матеріальне і духовне середовище існування людини, умова розвитку її творчих здібностей. Пріоритетні напрями, структуру та принципи культуротворчої діяльності.

Основні поняття теми: гуманітаризація освіти та культуротварча діяльність.

Тема 12. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога.

Сутність культури. Теоретичний аналіз та обґрунтування поняття «інноваційна культура педагога». Основні особливості та структурні компоненти інноваційної культури педагога.

Тема 13. Формування полікультурної компетенції майбутніх спеціалістів.

Ключові компетентності майбутнього спеціаліста. Професійна компетентність педагога, що передбачає наявність професійних знань, умінь, навичок і досвід їх застосування в практичній діяльності. Формування полікультурної компетентності педагогів як складової їх професійної компетентності.

Тема 14. Політика крос-культурної освіти Європейського Союзу.

Створення транснаціонального освітнього простору. Загальноосвітня школа і виховання громадянина Європи. Облік конфесійного різноманіття. Великобританія. Німеччина. Франція. Країни Центральної та Південно-Східної Європи. Балтія.

Тема 15. Мультикультурна освіта США, Канади та Австралії.

Політика мультикультурної освіти в США. Заохочення культурної мозаїки в Канаді. Створення «сім'ї націй» в Австралії.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі:				
		лекції	практичні семінарські	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1. Загальні основи полікультурної освіти						
<i>Тема 1.</i> Вступ. Поняття про полікультурну освіту.	6	2				4
<i>Тема 2.</i> Історія розвитку полікультурної освіти.	8	2	2			4
<i>Тема 3.</i> Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.	8	2	2			4

Тема 4. Полікультурне суспільство в епоху глобалізації	8	2	2			4
Тема 5. Виховання толерантності в молодого покоління	8	2	2			4
Тема 6. Полікультурна компетентність педагога	9	2	2			5
Тема 7. Українська національна ідея в науково-педагогічному та полікультурному контексті	9	2	2			5
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	58	14	14			30
Модуль 2. Національно-культурна ідентичність особистості, її роль у формуванні полікультурної картини світу						
Тема 8. Полікультурні ідеї в родинному (сімейному) вихованні	7	2	2			3
Тема 9. Релігійне наповнення полікультурних ідей. Поліконфесійність сучасного світу.	7	2	1			4
Тема 10. Формування полікультурної картини світу в особистості	6	2	1			3
Тема 11. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти	8	2	2			4
Тема 12. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога	8	2	2			4
Тема 13. Формування полікультурної компетенції майбутніх спеціалістів	8	2	2			4
Тема 14. Політика крос-культурної освіти Європейського Союзу.	8	2	2			4
Тема 15. Мультикультурна освіта США, Канади та Австралії.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	62	16	16			30
Разом за семестр	120	30	30			60

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі:				
		лекції	практичні семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1. Загальні основи полікультурної освіти						
Тема 1. Вступ. Поняття про полікультурну освіту.	6	1				5
Тема 2. Історія розвитку полікультурної освіти.	8	1	1			6

<i>Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.</i>	8		1			7
<i>Тема 4. Полікультурне суспільство в епоху глобалізації</i>	8	1				7
<i>Тема 5. Виховання толерантності в молодого покоління</i>	8		1			7
<i>Тема 6. Полікультурна компетентність педагога</i>	9	1	1			7
<i>Тема 7. Українська національна ідея в науково-педагогічному та полікультурному контексті</i>	9	1				7
Модуль 2. Національно-культурна ідентичність особистості, її роль у формуванні полікультурної картини світу						
<i>Тема 8. Полікультурні ідеї в родинному (сімейному) вихованні</i>	8		1			7
<i>Тема 9. Релігійне наповнення полікультурних ідей. Поліконфесійність сучасного світу.</i>	8		1			7
<i>Тема 10. Формування полікультурної картини світу в особистості</i>	8	1				7
<i>Тема 11. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти</i>	8	1				7
<i>Тема 12. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога</i>	8		1			7
<i>Тема 13. Формування полікультурної компетенції майбутніх спеціалістів</i>	9	1	1			7
<i>Тема 14. Політика крос-культурної освіти Європейського Союзу.</i>	8	1				7
<i>Тема 15. Мультикультурна освіта США, Канади та Австралії.</i>	8	1				7
Разом за семестр	120	10	8			102

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	<i>Тема 2. Історія розвитку полікультурної освіти.</i>	2	1
2.	<i>Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.</i>	2	1
3.	<i>Тема 4. Полікультурне суспільство в епоху глобалізації</i>	2	
4.	<i>Тема 5. Виховання толерантності в молодого покоління</i>	2	1
5.	<i>Тема 6. Полікультурна компетентність педагога</i>	2	1
6.	<i>Тема 7. Українська національна ідея в науково-педагогічному та полікультурному контексті</i>	2	
7.	<i>Модульна контрольна робота</i>	2	
8.	<i>Тема 8. Полікультурні ідеї в родинному (сімейному) вихованні</i>	2	1
9.	<i>Тема 9. Релігійне наповнення полікультурних ідей. Поліконфесійність сучасного світу.</i>	1	1
10.	<i>Тема 10. Формування полікультурної картини світу в особистості</i>	1	

11.	<i>Тема 11. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти</i>	2	
12.	<i>Тема 12. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога</i>	2	1
13.	<i>Тема 13. Формування полікультурної компетенції майбутніх спеціалістів</i>	2	1
14	<i>Тема 14. Політика крос-культурної освіти Європейського Союзу.</i>	2	
15	<i>Тема 15. Мультикультурна освіта США, Канади та Австралії.</i>	2	
16	<i>Модульна контрольна робота</i>	2	
	Разом	30	8

6.4 Самостійна робота

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом у межах встановленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача.

Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, опрацьованим під час аудиторних занять.

Самостійна робота над навчальною дисципліною включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних (семінарських) занять; систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

№ з/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Проаналізуйте і доведіть актуальність педагогічної проблеми з питань полікультурної освіти	4	7
2.	Упорядкуйте словник нових термінів та понять з теми.	4	7
3.	Відшукайте в педагогічній літературі кілька імен дослідників полікультурної освіти	4	7
4.	Перелічіть основні концепції розвитку сучасної освіти, де піднімаються проблеми розвитку полікультурності молодого покоління	4	7
5.	Дослідіть основні напрями розвитку сучасної полікультурної освіти.	4	7
6.	Підберіть приклади, що розкривають глобалізаційні процеси в сучасному світі.	4	7
7.	Наведіть приклади прояву крос-культури у світі	4	7
8.	Проаналізуйте основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості..	4	7
9.	Зробіть аналіз явищ «національне» та «міжнаціональне».	4	7
10.	Розкрийте роль моралі та духовності в полікультурній освіті	4	7
11.	Підберіть історичні приклади про полікультурну сім'ю.	4	7
12.	Наведіть приклади виховання дітей у полікультурній сім'ї.	4	5

13.	Проаналізуйте етапи формування полікультурних сімейних відносин.	3	5
14.	Порівняйте сімейні та шлюбно-родинні стосунки в різних етнічних культурах.	3	5
15.	Проаналізуйте поліконфесійність сучасного світу.	3	5
16.	Проаналізуйте етапи формування полікультурної картини світу в особистості.	3	5
	Разом:	60	102

6.5 Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: дослідження практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, конференцій; написання есе; виконання вправ різного рівня складності, тестових завдань; розробка явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури (відеофільмів); анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Пропонована тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань з курсу «Полікультурна освіта»:

- Знайти в пресі, ТБ чи реальному житті випадки проявів різних видів толерантності або інтолерантності (етнічної, релігійної, гендерної, вікової та ін.), описати їх і проаналізувати. В кінці семестру студенти виступають зі своїми випадками і разом обговорюють їх.

- Дослідження полікультурного середовища міста, району, області:

а) дослідити назви вулиць в Ужгороді, чи є там імена видатних угорців, словаків, румун, росіян, поляків, або чи є якісь пам'ятки, які відтворюють культуру етнічних меншин області;
б) здійснити дослідження в бібліотеках та книжкових крамницях м.Ужгорода щодо наявності літератури етнічних меншин (окремо - мовою оригіналу і в перекладі). Виявити, яких найбільше, яких найменше, які не представлені зовсім.

- Підготовка бесід про видатних науковців, політиків, митців (угорців, румун, росіян, словаків, можливо й циган).

- Розробити анкету з міжетнічної толерантності і провести анкетування за місцем праці студентів

- Підготувати реферат на тему:

- Зовнішні та внутрішні чинники розвитку полікультурної освіти в сучасному суспільстві
- Діалог культур : педагогічний аспект.
- Соціалізація особи : інкультурація та етноідентифікація
- Вплив глобалізаційних процесів на традиції та культуру народів.
- Глобальний вплив на молодіжну культуру

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: комп'ютерний клас.

Обладнання: мультимедійне.

Програмне забезпечення: підключення до інтернету та браузер.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Антонова О. Є. Вплив полікультурного середовища на розвиток обдарованості майбутніх педагогів *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вінниця-Київ, 2015. Вип. 82. С. 27-32.
2. Асаєва В. В. Філософія сучасної полікультурної, мультилінгвальної освіти. URL:

www.infolibrary.com.ua/books-txt11612.html (дата звернення: 01.05.2023)

3. Безпалько О. В., Веретенко Т. Г. Вплив полікультурної освіти на формування особистості сучасного студента. *Soucasna ukrajinstika: problem jazyka, literatury a kultury: sbornik vedeckych clanku*. 2014. № 6. С. 448–451. 5. Веретенко Т. Г. Полікультурна освіта – актуальна проблема вищої школи. *Ucrainica*. 2012. №V. С. 233–236.
4. Безух Ю. С. Тенденції розвитку полікультурної освіти в Україні // *Збірник наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. Ч. 1. С. 30-37.
5. Березюк О. Формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі. // *Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 10-20.
6. Величко Н. М. Проблема формування полікультурної компетентності майбутніх учителів з точки зору системного підходу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5 (31). С. 198–205.
7. Гуренко О.І. Концепція полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 5. С. 48–55.
8. Дем'яненко О. Формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів як інструмент ефективної крос-культурної взаємодії в умовах глобалізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 4 (58). С. 237–243.
9. Дем'яненко Т.А., Кірсанова С.С. Полікультурна освіта як частина педагогічної культури викладачів вищих навчальних закладів. *Pedagogika. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje : матеріали міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 200-ліття Варшавського університету (м. Варшава, 29–30 вересня, 2016)*. Варшава, 2016. С. 47–51.
10. Кендзьор П. І. Основні засади організації полікультурного виховання в педагогічній системі школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 1. С. 213–221. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_1_31 (дата звернення: 01.05.2023).
11. Кендзьор П. І. Перспективи розвитку полікультурного виховання в Україні у європейському вимірі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. Вип. 20(1). С. 221–233. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20(1)_23) (дата звернення: 01.05.2023).
12. Кендзьор П. І. Толерантність як ціннісна складова полікультурної компетентності особистості школяра. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. Вип. 18(1). С. 306-315.
13. Ковалинська І.В. Основи полікультурності освітньої системи Великобританії. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2016. № 8. С. 51–56.
14. Козубовська І. В., Розлуцька Г. М., Сідун Л. Ю. Полікультурне виховання учнів початкової школи США. *Віртус. Канада*, 2019. Вип. 35. С.114 –118.
15. Козубовська І. В., Сідун Л. Ю. Зарубіжний досвід забезпечення освітньої рівності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2016. Вип. 2 (39). С. 15 – 19.
16. Кучменко Е.М. Мультикультурне виховання – мільтикультурна взаємодія людських цінностей (історіографічний огляд). *Література та культура Полісся. Серія «Історичні науки»*. 2017. Вип. 87. С. 232–242
17. Мелько Л. Ф. Роль країнознавчих проектів у формуванні полікультурної компетентності студентів-міжнародників. // *Розвиток інформаційного суспільства: Колективна монографія в 10-ти томах / Інформаційно-комунікаційні аспекти міжнародної та національної безпеки*. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2013. Т. 10. С. 268-290.
18. Нікітіна Н. П. До проблеми полікультурної освіти студентської молоді. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 2(77). С. 192-198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2017_2_24 (дата звернення: 01.05.2023).
19. Полікультурна освіта в контексті загальнокультурного розвитку особистості педагога : монографія / за ред. Л. О. Хомич, Л. Ю. Султанова, Т. О. Шахрай. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 212 с.

20. Поясок Т.Б., Беспарточна О.І. Формування полікультурної компетентності майбутніх економістів. *Engineering and Educational Technologies*. 2019. № 7 (1). С. 56–64.
21. Свиридчук О. В. Полікультурне виховання в сучасній шкільній освіті України. *Studies in Management and Finance. Poznan*, 2016. No. 11. P. 87–94. URL : <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/7356> (дата звернення: 01.05.2023).
22. Сідун Л. Забезпечення міжетнічної толерантності в полікультурному суспільстві : методичні рекомендації. Ужгород : УжНУ, 2015. 21 с.
23. Сідун Л. Розвиток полікультурної освіти в США. *Педагогічні інновації у фаховій освіті : збірник наукових праць*. Ужгород : УжНУ, 2015. Вип. 1 (16). С. 335 – 340.
24. Сідун Л. Ю. Білінгвальне навчання як складова полікультурної освіти США : методичні рекомендації. Ужгород : УжНУ, 2016. 42 с.
25. Сідун Л. Ю. Забезпечення права молоді США на полікультурну освіту. *Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (дистанційної), (Київ, 1 квітня 2014 р.)*. Київ, 2014. С. 67 – 68.
26. Сідун Л. Ю. Запобігання дискримінації в школах США в процесі полікультурної освіти. *Актуальні проблеми соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців : антидискримінаційна теорія і практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 15 вересня 2018 р.)*. Ужгород : РІК-У, 2018. С. 94 – 97.
27. Сідун Л. Ю. Зарубіжний досвід соціально-правового захисту громадян в процесі реалізації завдань полікультурної освіти. *Соціально-правовий захист населення в умовах воєнних конфліктів та терористичних загроз : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 22 вересня 2017 р.)*. Ужгород : ПП Данило С. І., 2017. С. 86 – 88.
28. Сідун Л. Ю. Короткий термінологічний словник з полікультурної освіти. Ужгород : УжНУ, 2018. 32 с.
29. Сідун Л. Ю. Міжетнічна толерантність як основа концепції полікультурності в державній політиці США. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2015. Випуск 35. С. 172 – 174.
30. Сідун Л. Ю. Основні концепції полікультурної освіти в США. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2014. Випуск 31. С. 160 – 162.
31. Сідун Л. Ю. Полікультурна освіта як важливий чинник соціальноправового захисту громадян. *Актуальні проблеми соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (Ужгород, 16 вересня 2016 р.)*. Ужгород : УжНУ, 2016. С. 247 – 250.
32. Сідун Л. Ю. Полікультурна освіта як складова професійної освіти в США. *Пріоритетні напрямки вирішення актуальних проблем виховання і освіти : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 22–23 липня 2016 р.)*. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016. С. 64 – 68.
33. Сідун Л. Ю. Полікультурний підхід до вирішення етнічних проблем у США. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. Черкаси*, 2014. Випуск 13 (306). С. 100 – 104.
34. Сідун Л. Ю. Професійна підготовка вчителя в умовах полікультурної освіти. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному 19 контексті : матеріали I-ї Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 лист. 2015 р.)* Ченстохова – Ужгород – Дрогобич : Посвіт, 2015. С. 154 – 155.
35. Сідун Л. Ю. Реалізація ідей полікультурної освіти в навчальних закладах США. *Український психолого-педагогічний науковий збірник. ГО «Львівська педагогічна спільнота»*, 2015. № 6. С. 100 – 103.
36. Сідун Л. Ю. Реалізація концепції полікультурної освіти в США. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 21–22 квітня 2015 р.)*. Хмельницький, 2015. С. 123 – 124.
37. Сідун Л. Ю., Стойка О. Я. Проблеми полікультурної освіти в США. *Актуальні проблеми сучасного суспільства в фокусі соціології : матеріали Всеукраїнської науково-практичної*

конференції (Київ, 19 березня 2014 р.). Київ, 2014. С. 64 – 66.

38. Сідун Л.Ю. Реалізація принципу полікультурності в умовах багатонаціональної держави. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (Ужгород, 27 вересня, 2019 р.)*. Ужгород : РІК-У, 2019. С. 92 – 93.

39. Столярчук Л. Б. Формування полікультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземних мов. *Обрії*. 2014. № 1 (38). С. 95–99.

40. Султанова Л. С. Полікультурна освіта майбутнього викладача закладу вищої освіти: теоретичний аспект: Монографія / Л. Султанова. – Івано-Франківськ: ЯРИНА, 2018. – 352 с.

41. Яківчук Г. Актуалізація полікультурного виховання школярів засобами українських традицій та фольклору. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 3. С. 147– 151. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_3_37 (дата звернення: 01.05.2023).

Допоміжна:

1. Atroschenko T., Sidun L. Training of policultural teacher in USA. *Österreichisches Multiscience Journal. Innsbruck, Austria*, 2020. Vol.2, #29. Pp. 15

2. Povidachuk O., Kozubovsky R., Sidun L. Foreign experience of training specialists for professional activity in multicultural society. *The scientific heritage. Budapest, Hungary*, 2020. Vol.3, #47. Pp. 42 – 45.

3. Sidun L. Multicultural Education as a Significant Factor of Effective Intercultural Interaction. *Intellectual Archive. 2016. Volume 5. Num. 2 (MarchApril). Series : Education & Pedagogy. Toronto : Shiny Word Corp.* P. 92 – 97

4. Сокол М.О. Система педагогічних понять в історії розвитку педагогічної науки (XIX – XX ст). : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Дрогобич, 2018. 43 с.

5. Сідун Л. Ю. Форми і методи професійної підготовки фахівців у вищій школі США в контексті полікультурної освіти : методичні рекомендації. Ужгород : УжНУ, 2020. 21 с.

6. Білик О. М. Формування міжетнічної толерантності іноземних студентів у контексті соціалізації в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу: культурологічні засади. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 48. С. 163-173.

7. Сідун Л. Ю. Питання міжетнічних відносин в освітній політиці США. *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 12–13 серпня 2016 р.)*. Одеса : Південна фундація педагогіки, 2016. С. 62 – 66.

8. Іванова О.В. Полікультурне навчання майбутніх філологів. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2013. № 192. Ч. 1. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/download/2988/2919>. (дата звернення: 01.05.2023)

9. Сідун Л. Ю. Вирішення освітніх проблем національних меншин у вищій школі США. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2014. Випуск 34. С. 184 – 186.

10. Козубовська І. В., Сідун Л. Ю. Підготовка педагогічних кадрів для дошкільних навчальних закладів США в контексті полікультурної освіти. *Perspective of world science and education : abstracts of the 6th International scientific and practical conference (Osaka, Japan, 26-28 February 2020)*. CPN Publishing Group. Osaka, Japan, 2020. P. 501– 508.

11. Козубовська І. В., Сідун Л. Ю., Мигалина З. І. Полікультурна підготовка кадрів для шкіл і дошкільних закладів в США. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1 (11). С. 226 – 229.

12. Короткий термінологічний словник з основ педагогіки і полікультурної освіти (для вчителів шкіл з навчанням мовами нацменшин) / Т. Атрощенко, З. Ваколя, С. Васьків, І. Козубовська, З. Мигалина, І. Поп, Г. Розлуцька, Л. Сідун // за ред.. І. Козубовської, Г. Розлуцької. –Ужгород : «АУТДОР-ШАРК», 2018. 155 с.

13. Лещенко Т. О. Пізнання України як спосіб соціалізації іноземних студентів. *Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*. Харків, 2014. С. 179–180.

Інформаційні джерела:

1. <http://znaimo.com.ua/>
2. <https://osvita.ua/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського
www.dnpb.gov.ua/
4. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>
5. Національна бібліотека України ім. В.И. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

9. Контрольні питання до іспиту:

1. Сутність поняття «полікультурна освіта».
2. Україна - поліетнічна та полікультурна держава.
3. Вплив сучасних глобалізаційних процесів на традиції та культуру народів.
4. Мультикультурна освіта та полікультурність.
5. Шляхи формування полікультурного світогляду.
6. Зміст полікультурної освіти.
7. Основні принципи полікультурної освіти.
8. Зв'язки полікультурної освіти з іншими науками.
9. Схарактеризуйте основні етапи розвитку полікультурної освіти.
10. Напрями глобалізаційних процесів в сучасному світі.
11. Крос-культура у країнах світу.
12. Семантика і природа толерантності.
13. Терпимість і нетерпимість. Толерантність як ставлення.
14. Оцінювання відносин між людьми.
15. Розвиток політкоректності в світі.
16. Полікультурна освіта в суспільстві в епоху глобалізації, модернізації та інформатизації.
17. Основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів і вихователів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості.
18. Полікультурна освіта про національне та міжнаціональне.
19. Сучасний розвиток етносів в Україні.
20. Етноідентифікація особи. Національно-культурна ідентичність особистості.
21. України і Європа : діалог культур.
22. Мораль і духовність в полікультурній освіті.
23. Основні принципи морального кодексу народів різних національностей.
24. Місце українського народу серед народів світу (компаративістичний аналіз).
25. Історичні відомості про полікультурну сім'ю.
26. Сімейна обрядовість, її основні види. Сімейні звичаї і обряди.
27. Особливості полікультурних сімей Закарпаття.
28. Родинні виховні традиції.
29. Полікультурна освіта батьків. Виховання дітей у полікультурній сім'ї.
30. Народний ідеал сім'ї.
31. Етнічна специфіка і етапи формування полікультурних сімейних відносин.
32. Сім'я та шлюбно-родинні стосунки в різних етнічних культурах.
33. Національна та світова культура про розвиток особистості.
34. Релігія як різновид культури. Релігійне наповнення змісту полікультурної педагогіки.
35. Поліконфесійність сучасного світу. Релігія як механізм захисту ідентичності.
36. Формування полікультурної картини світу в особистості.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20 24 / 20 25 н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 15 від « 27 » 06 20 24 р. Завідувач кафедри Вайт Миколай О.С.
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)